

Dragica Motik, Zavod RS za šolstvo in Melita Steiner

SLOVENŠČINA ŽIVI MED SLOVENCIMI IN NJIHOVIMI POTOMCI PO SVETU

**Organizirano učenje slovenščine in ohranjanje slovenske kulture v okviru
dopolnilnega pouka slovenščine na Hrvaškem združuje Slovence in njihove potomce
po svetu**

*»Materni jezik je najdražja dota, ki smo jo od svojih
starih zadobili, skrbno smo ga dolžni hraniti, olepšati ino
svojim mlajšim zapustiti«*

*A. M. Slomšek: Tri pridige o jeziku –
Svoj jezik je treba spoštovati (III. pridiga)*

V članku bomo predstavili, kje vse po svetu Slovenci in njihovi potomci ohranjajo slovenski jezik in kulturo, kako jim pri tem pomaga Slovenija, ter razmišljali o tem, kaj bi veljalo še storiti oz. kako naj bi potomce Slovencev vzpodbudili, da bi ohranili slovenščino in slovensko kulturo v družbi različnih jezikov in kultur.

V pričujočem članku ne obravnavamo Slovencev v zamejstvu, ki živijo zunaj meja današnje Slovenije. To so avtohtoni prebivalci na obmejnih območjih sosednjih držav, kjer so ostali po zgodovinskih in političnih spremembah v preteklosti.

Posebej se bomo ustavili v naši južni sosesčini, na Hrvaškem ali še podrobneje v Kvarnerju, Istri in Gorskem Kotarju. V teh krajih je od leta 1993 do 2008 učiteljica občasno poučevala manjšo skupino učencev. Zaradi povečanega zanimanja za slovenščino in tako povečanega števila učencev slovenskega porekla je Republika Slovenija v te kraje napotila učiteljico s polnim delovnim časom. Nadomestila je prejšnjo učiteljico.

Ljudje so se od nekdaj preseljevali v druge pokrajine svoje države, v druge države in na druge celine. Vzroki za to so bili in so še danes različni: gospodarski, politični, kulturni in drugi. To velja tudi za Slovence. V tujini so ustanavljali slovenska društva, kjer so se zbirali in ohranjali slovenski jezik in razvijali pripadnost slovenstvu. Podobno so Slovenci v tujini delovali tudi v okviru Slovenskih katoliških misij. Svoja prizadevanja so in še danes usmerjajo tudi na svoje potomce. Sčasoma, pred petimi desetletji sta v zahodnoevropskih državah prevzeli večji del skrbi za materni jezik in kulturo država gostiteljica in država porekla. Začel se je dopolnilni pouk maternih jezikov za priseljence, tudi dopolnilni pouk slovenščine (v nadaljevanju: DPS).

Tako kot v Sloveniji, je slovenščina tudi med Slovenci po svetu dobila večjo veljavo po osamosvojitvi in mednarodnem priznanju Slovenije ter po vstopu Slovenije v Evropsko unijo. Nagibi za učenje so od čustvenih marsikje prešli k tistim, ki jih narekujejo gospodarski in drugi stiki. Marsikateri Slovenec, ki živi zunaj Slovenije, pa ohranja stik z maternim jezikom zato, ker se želi nekoč vrniti v Slovenijo.

Razvijanje in ohranjanje slovenščine med Slovenci, ki ne živijo v Sloveniji, poteka na različnih koncih sveta različno. Zato navadno govorimo o treh vrstah slovenščine med Slovenci po svetu: slovenščina v prekomorskih državah, slovenščina med Slovenci v zahodnoevropskih državah in slovenščina v državah nekdanje Jugoslavije. Po vstopu Slovenije v Evropsko unijo se je tem trem vrstam pridružila tudi slovenščina v Evropskih šolah.¹

SLOVENŠČINA V ČEZMORSKIH DRŽAVAH

V čezmorskih državah so se Slovenci naselili v Združenih državah Amerike, Kanadi, Argentini, Urugvaju, Braziliji, Čilu, Peruju, Boliviji ter v Avstraliji.

Slovenija je razvijanje in ohranjanje slovenščine v naštetih državah začela podpirati šele po osamosvojitvi, in sicer s pošiljanjem učnih gradiv in s prirejanjem strokovnih seminarjev za učitelje, ki tam poučujejo slovenščino in druge predmete v slovenskem jeziku. Ta pouk večinoma poteka ob sobotah v tako imenovanih »sobotnih šolah« in ob nedeljah.

Pouk v čezmorskih državah poteka večinoma v prostorih slovenskih skupnosti. Poučujejo učitelji, ki sicer živijo na tistem področju. Velikokrat so to osebe brez pedagoške izobrazbe, rečemo jim izvajalci pouka.

Za vse čezmorske države velja, da so pristojne ustanove v Sloveniji po osamosvojitvi začele pošiljati ustrezna učna gradiva, primerna za posamezne skupine učečih. V Sloveniji je nastal poseben učbenik za učenje slovenščine kot drugega jezika, primeren predvsem za otroke v tečajih ABC v Argentini (otroci iz mešanih zakonov, ki slabo znajo slovensko). Sicer so vse učbenike v čezmorskih državah pripravili izseljenci sami ali pa so jih dobivali iz zamejstva (Avstrijska Koroška in Italija).

¹ Od leta 2004, po vstopu Slovenije v Evropsko unijo in po podpisu Konvencije o Statutu Evropskih šol je slovenščina učni predmet v Evropskih šolah, ki se jo uči večina učencev slovenske narodnosti na teh šolah.

SLOVENŠČINA V ZAHODNOEVROPSKIH DRŽAVAH

V Zahodni Evropi DPS več kot pet desetletij poteka v državah, kamor se je v 60. letih prejšnjega stoletja začasno preselilo največ Slovencev (Nemčija, Švica, Belgija, Francija, Velika Britanija, Nizozemska, Avstrija, Švedska). Nekateri Slovenci so se vrnili v Slovenijo, drugi so ostali oziroma v teh državah prebivajo njihovi potomci, zato tam slovenščina še vedno živi.

Znanje slovenščine med izseljenci iz Slovenije in njihovimi potomci v omenjenih državah se spreminja. Vedno več je takih, ki slovensko sploh ne znajo, ali pa znajo slabo – kot prvi jezik je slovenščina večinoma prisotna le še med novimi priseljenci.

Učitelje za poučevanje DPS v zahodnoevropskih državah izbira Komisija za učitelje slovenščine v tujini pri Ministrstvu za izobraževanje, znanost, kulturo in šport. Na začetku dejavnosti, ko so učenci znali slovensko, so poleg učiteljev slovenščine lahko poučevali tudi učitelji razrednega pouka, zgodovine, geografije in drugi, še posebej zato, ker ni šlo zgolj za učenje jezika, temveč predvsem za spoznavanje domovine. Sedaj se od učiteljev pričakuje tudi znanja in veščine za poučevanje slovenščine kot drugega oziroma tujega jezika.

SLOVENŠČINA V PROSTORU NEKDANJE JUGOSLAVIJE

Slovenci v republikah nekdanje Jugoslavije so se začeli po razpadu skupne države v 90. letih preteklega stoletja zanimati za učenje slovenščine. Motivi za to so predvsem praktični. Zanimanje še posebej narašča med mladimi, ki želijo v Sloveniji opraviti izpit iz slovenščine in tako dobiti možnost za študij in kasneje za zaposlitev Sloveniji.

ZAKAJ SE SLOVENCİ IN NJIHOVI POTOMCI NA TUJEM ODLOČAJO ZA DPS?

Odločitev za obiskovanje DPS je med Slovenci in njihovimi potomci v tujini v preteklosti imela različne vzroke. Tudi danes ni drugače. To pogojujejo vsakokratne aktualne politične, gospodarske, kulturne in druge okoliščine. V 60. letih prejšnjega stoletja so se v Zahodni Evropi odločali za ta pouk zato, ker so se nameravali vrniti nazaj v Jugoslavijo oz. Slovenijo. Tako so otrokom želeli olajšati vključitev ali vrnitev v naš šolski sistem ali pa tu našli zaposlitev. Pri številnih Slovencih je prevladoval tudi čustveni nagib.

Udeleženci DPS dobijo pri pouku spodbude za razvijanje in ohranjanje slovenskega jezika in kulture; za spoznavanje slovenskih književnih in pevskih ustvarjalcev in poustvarjalcev, negovanje etnološkega izročila, slovenskih šeg in običajev; informacije o naravnogeografskih danostih

Slovenije; znanja o zgodovini slovenskega naroda in formiranju države Slovenije; informacije in znanja o pomembnih osebnostih, ki so vplivale na potek razvoja slovenstva, in tistih, ki tudi danes pomembno prispevajo k prepoznavnosti slovenskega jezika, kulture, naroda in naše države; informacije o aktualnih družbenih in političnih razmerah v Sloveniji; spoznanje, da je poznavanje dveh ali več kultur prednost za posameznika in družbo.

Vse to prispeva k temu, da učenci DPS dobijo jasnejšo podobo o sebi kot o pripadnikih slovenskega naroda in kulture.

Formalni okvir DPS v tujini

DPS je prostovoljna in za učence brezplačna dejavnost. Obiskujejo ga lahko predšolski otroci, osnovnošolski učenci, dijaki ter odrasli Slovenci in njihovi potomci. Pouk je običajno organiziran v popoldanskem času. V nekaterih okoljih pouk poteka ob sobotah in nedeljah. Traja od 3 do 5 ur tedensko. Pouk poteka v javnih šolah ali v društvenih prostorih slovenskih skupnosti. Učitelji morajo upoštevati pravila in navodila upravljavcev (hišni red, pospravljanje učilnice po pouku, uporaba samo dodeljene učilnice in morebitnih drugih prostorov, učnih sredstev, skrb za pohištvo in podobno).

Učitelji vodijo tudi evidenco prisotnosti učencev pri pouku.

Pouk omogočajo Ustava Republike Slovenije, krovni Zakon o odnosih Republike Slovenije s Slovenci zunaj njenih meja, šolska zakonodaja Republike Slovenije in predpisi posameznih držav gostiteljic.

Cilji dopolnilnega pouka slovenščine in kulture v tujini

Temeljne jezikovne cilje pouka opredeljuje Učni načrt za dopolnilni pouk slovenščine z otroki slovenske narodnosti, ki živijo v tujini,² ki ga je pripravil Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Na tem mestu izpostavimo najpomembnejše cilje: pridobivanje osnovnega besedišča za sporazumevanje v slovenskem jeziku v vsakdanjih situacijah; bogatenje in utrjevanje besedišča v slovenskem jeziku; razvijanje in poglobljanje sporazumevalnih zmožnosti in pridobivanje osnov slovenskega knjižnega jezika. Poleg jezikovnih ciljev je namen dopolnilnega pouka tudi spoznavanje prvin kulture slovenskega kulturnega izročila v besedi, sliki, glasbi, pa tudi plesnem gibu, če se s slovensko kulturo ne identificirajo v celoti, ker prihajajo iz večjezičnih in večnacionalnih družin; spoznavanje geografskih, zgodovinskih in etnoloških prvin Slovenije in slovenskega naroda; ozaveščanje potrebe po ohranjanju posameznikove in narodne samobitnosti; spodbujanje zavesti, želje in potrebe po ohranjanju jezikovnega, kulturnega porekla ter stikov z državo porekla; druženje z otroki in mladostniki prve generacije Slovencev na tujem ter iskanje stikov z

² <http://www.zrss.si/slovenscina/gradiva/Ucninactzdomci.pdf> (15. november 2012).

njimi; ustvarjanje trajnejših vezi z mladimi, ki so pripadniki druge ali tretje generacije ali pa so s slovenstvom povezani le prek enega od staršev ali preko starih staršev; spodbujanje medkulturnih stikov med pripadniki različnih jezikovnih in kulturnih skupnosti; pozitivno vrednotenje slovenskega jezika in kulture v »družbi« drugih jezikov. Vse naštetu nam uokvirja pouk, pri čemer ima veliko težo vloga učiteljev dopolnilnega pouka slovenščine. Seveda omenjenih ciljev ni mogoče uresničevati le pri pouku, potrebno jih je dopolnjevati z različnimi dejavnostmi ob pouku.

Dejavnosti ob DPS v tujini

Enako pomembne kot sam pouk so dejavnosti, ki ga dopolnjujejo. Te se izvajajo v tujini in v Sloveniji.

Naštejmo nekatere dejavnosti, ki jih učitelji uresničujejo v tujini.

Ponekod učitelji DPS sodelujejo s šolami, ki jih njihovi učenci obiskujejo v državi, v kateri živijo. Zelo spodbudno za DPS je medsebojno sodelovanje DPS in učiteljev na rednih šolah v državi gostiteljici. Npr. nastop učencev DPS s kulturnim programom v slovenščini na teh šolah, na športnih in drugih prireditvah. Učenci DPS v slovenščini tako postajajo prepoznavni in priznani v širši skupnosti, slovenski učenci izboljšajo samopodobo, slovenščina pa dobi večjo veljavo v prevladujočem jezikovnem okolju.

Med dejavnosti ob pouku sodi še ustvarjanje glasil DPS v slovenščini. Izkušnje kažejo, da takšna glasila pomembno prispevajo k povezovanju učencev. Pomembna dejavnost so tudi srečanja učencev DPS s kulturniki in poustvarjalci iz Slovenije ter nastopi učencev na kulturnih prireditvah v slovenskih društvih ob pomembnih slovenskih praznikih. To je priložnost, da učenci preverijo svojo jezikovno zmožnost v slovenščini, doživijo uspeh in javno potrditev. Tako dobijo še dodatno spodbudo, da je vredno vztrajati pri DPS. Na prireditvah dajo učencem priznanje tudi družinski člani in rojaki, kar utrjuje povezanost učencev s slovensko skupnostjo. Učenci so ponosni, če se teh prireditvev udeležijo tudi učitelji matičnih šol držav gostiteljic in predstavniki lokalnih skupnosti v tujini. Še večji pomen ima DPS v tistih okoljih, v katerih se slovenskih prireditvev udeležijo tudi drugi, neslovenski vrstniki iz omenjenih šol.

Dejavnosti, ki potekajo z učenci DPS v Sloveniji

Med te dejavnosti sodijo strokovne ekskurzije v Slovenijo, povezave oddelkov DPS s šolami v Sloveniji. Najbolje te povezave uspevajo s šolami, od koder prihaja večje število učencev DPS ali pa njihovi starši. Izjemnega pomena so tudi povezave s šolami, na katerih so poučevali slovenski učitelji pred napotitvijo v tujino. Tu so še poletne šole slovenščine, šola v naravi, raziskovalni in drugi jezikovni tabori v Sloveniji, ki jih zanje organizirata in sofinancirata resorno ministrstvo in Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Učenci DPS se priložnostno udeležujejo nekajdnevnega pouka v Sloveniji, na šoli, s katero so oddelki DPS povezani. Ta dejavnost poteka v času, ko so v tujini šolske počitnice, v Sloveniji pa poteka pouk. Stiki

s slovenskimi vrstniki v slovenskem okolju pa slovenskim učencem iz tujine omogočajo spoznati resnično življenje pri nas. Takšni stiki tesneje povežejo učence iz tujine s slovensko kulturo in slovenstvom, še zlasti če ti bivajo pri vrstnikih oz. njihovih družinah. Tu so še različna tekmovanja, kot je npr. sodelovanje z gibanjem Bralna značka.

Sodelovanje učiteljev DPS s starši

DPS ni možno organizirati in izvajati brez tesnega sodelovanja učiteljev s starši. Starši so tisti, ki prvi poiščejo stik s svojo jezikovno in kulturno skupnostjo v tujini, z veleposlaništvom Republike Slovenije ali neposredno z učitelji DPS. Zavod Republike Slovenije priporoča tudi sodelovanje učiteljev DPS z učitelji v šoli, ki jo obiskujejo njihovi učenci, in z učitelji jezika okolja.

Učitelji DPS starše že na prvem roditeljskem sestanku seznanijo s cilji DPS in z metodami poučevanja. Na tem srečanju učitelji starše tudi povabijo k sodelovanju. Povedo jim, da je za napredek njihovega otroka pri slovenščini pomembno, da tudi doma govorijo slovensko, če slovensko seveda še znajo. Povedati je namreč treba, da že številne družine med seboj komunicirajo v jeziku okolja, prav tako posamezni družinski člani.

Znanje slovenščine in poznavanje slovenske kulture otroku omogoča, da se kot govorec slovenščine vrača v kraje svojih prednikov. Morda se bo tudi za stalno preselil v Slovenijo.

Učitelji staršem priporočajo, da svoje otroke vključijo v oddelke DPS. Svetujejo jim tudi, da svoje otroke spodbujajo pri učenju slovenščine. Starši lahko svojim otrokom veliko pomagajo, če se z njimi pogovarjajo o DPS, jim pokažejo svoje zanimanje za ta pouk, jim pomagajo pri domačih nalogah, jim berejo pesmi in zgodbe v slovenščini, jih spodbujajo k uporabi novih besed, skupaj z njimi iščejo vire, ki jih bodo uporabili pri DPS, jim pripovedujejo o aktualnih dogodkih v Sloveniji, z njimi pojejo slovenske otroške in ljudske pesmi, skupaj obiskujejo kulturne prireditve v tujini, ob prihodu domov pa tudi v Sloveniji.

Učenci pridejo k DPS – kako jih obdržati?

Pouk mora biti zanimiv in živ. Učenci, ki hodijo k dopolnilnemu pouku, morajo imeti tudi priložnost za nastope na kulturnih prireditvah, ki so v organizaciji slovenskih združenj v tujini ali pa jih organizirajo učitelji dopolnilnega pouka slovenščine v sodelovanju z učenci, njihovimi starši in s predstavniki slovenskih združenj. Tu učenci lahko javno spregovorijo v slovenščini, nastopajo skupaj z vrstniki in dobijo pogum za nadaljevanje učenja slovenščine. Uspeh, ki ga doživijo na odru, pomembno prispeva k dvigu njihove samopodobe in h krepitvi zavesti o pripadnosti slovenstvu, slovenskemu jeziku in kulturi. Pogosto se v mladih ljudeh »bije notranji boj« med dvema identitetama, med tisto, ki je vidna, javna v okolju, v katerem živijo, in tisto, ki je njihovi vrstniki ne opazijo, jo pa naši učenci živijo pri DPS in v družinah. Pozitivni odmevi v javnosti, v tem primeru občinstva, ki prihaja na prireditve in sledi

kulturnemu programu z nastopom naših učencev, so zanje včasih odločilni. Če so pozitivno sprejeti in spodbujeni, če jih poslušajo tudi njihovi vrstniki iz večinske skupnosti, je to javna pritrditev vrednotam, ki so vrednote DPS. Tudi starši na teh prireditvah vidijo, kaj so se njihovi otroci naučili, in dobijo voljo, da svoje otroke še naprej opogumljajo pri obiskovanju pouka in učenju slovenščine.

Glede na to, da je DPS za učence prostovoljna dejavnost, moramo imeti pred očmi dejstvo, da bodo učenci obiskovali pouk, če bodo tu našli dovolj izzivov zase in zado stili svoji vedoželjnosti, če bodo v pouk dejavno vključeni. V nasprotnem jih enostavno ne bo k pouku. Učence sicer k pouku spodbujajo njihovi starši, a to ni dovolj. Vedno bodo našli razloge za neudeležbo, če se s tem, kar se pri pouku dogaja, ne bodo identificirali. Ta pouk je zanje dodatna obremenitev. Učitelji DPS pri učencih vzbujajo zanimanje za jezik in raziskovanje slovenske kulture. Pouk za mlajše učence poteka igrivo, za starejše pa je primerno živahen in raziskovalen. Vsebine, ob katerih urijo jezikovne veščine v slovenščini, morajo biti aktualne in za učence zanimive, sicer se bodo pouka izogibali, odrasli udeleženci DPS pa bodo dali prednost drugim dejavnostim.

Učitelji so avtonomni pri izbiri metod poučevanja in se pri tem ozirajo ne le na skupino, temveč tudi na posamezne učence. Težko bi našli oddelke DPS, ki ne bi bili kombinacija po starosti, sporazumevalnih zmožnostih in tudi socialnem statusu različnih učencev. Zato se od učiteljev pričakuje upoštevanje načela diferenciacije in individualizacije pouka. Morda nikjer drugje tako kot ravno pri DPS ni pomembno načelo življenjskosti pouka. Učence učitelj premišljeno pelje tudi do cilja, na katerem učenci zmorejo in znajo ustvarjati primerjave, analize in vrednotiti kulturo okolja, v katerem živijo, s slovensko kulturo.

Listovnik pri DPS

Veliko učiteljev spremlja sebe oziroma svoj način poučevanja. Hkrati na različne načine spodbujajo učence k učenju ter jih usmerjajo k samorefleksiji.

Samoocena učencev učiteljem pomaga pri analizi-ranju lastnih dosežkov in vzrokov za morebitne težave, s katerimi se soočajo sami ali njihovi učenci. To jim pomaga pri načrtovanju nadaljnjih učnih korakov in dejavnosti.

Tako se postopoma večja samozaupanje učencev in tudi njihovo zaupanje v učitelje. Pri spodbujanju samorefleksije

učencev učitelji učence postopoma uvajajo tudi v vodenje listovnika o znanju jezika in poznavanju kulture države porekla. Pod vodstvom učiteljev učenci v listovnik sproti in sistematično vlagajo svoje izdelke.

Učenčev listovnik izdelkov tako tudi staršem omogoča vpogled v napredek njihovega otroka.

Domače naloge pri DPS

DPS je namenjeno relativno majhno število ur tedensko. Prednost ima obiskovanje pouka v redni šoli. Zato učitelji DPS dopolnjujejo z domačimi nalogami, ki jih učenec lahko opravi doma, in to takrat, ko ima na razpolago čas za pogovor s svojimi starši o Sloveniji, o slovenski kulturi in slovenstvu. Domače naloge imajo za udeležence DPS poseben pomen, so živa vez med poukom in družino. Predstavljajo eno izmed poti, da so učenci tudi med upravičeno odsotnostjo povezani z dopolnilnim poukom. Učitelji lahko to dosežejo le s sodelovanjem staršev.

Učitelji učence spodbujajo k temu, da doma sami ali v sodelovanju s starši raziskujejo naravne, kulturne, etnološke in druge značilnosti okolja, iz katerega prihajajo njihovi predniki ali oni sami. To raziskovanje poteka tako, da učitelji učence usmerjajo, da doma vprašajo, kakšni so vas, mesto, pokrajina, od koder so prišli v tujino. Otroci lahko starše prosijo, da jim pokažejo fotografije teh krajev, izbrane knjige, ljudske noše, da jim pripovedujejo pravljice, legende, izštevank, pojejo njihove pesmi, pripovedujejo o junakih in posebnih ljudeh iz njihovega okolja itd. Če starši še znajo slovensko, je dobro, da se s svojimi otroki pogovarjajo v slovenščini. Lahko pa starši otrokom pomagajo pri raziskovanju Slovenije preko svetovnega spleta. Tako npr. lahko poiščejo legende, povezane z gradovi, jezери, gorami ali pa drugimi posebnostmi slovenskega okolja in to primerjajo z okoljem, v katerem živijo. Prav tako starši lahko učence spodbudijo, da delajo primerjave med pridobivanimi spoznavnimi prvinami o okolju, v katerem živijo, s slovenskimi prvinami.³

Domača naloga pri DPS ni namenjena temu, da so učenci doma dodatno obremenjeni, ampak je nadaljevanje vsebine, ki so jo učenci spoznavali pri pouku. Domača naloga ima v tem primeru poseben pomen, saj učence spodbuja, da se o vsebini pogovarjajo s svojimi starši. Hkrati pa spodbuja starše, da svojim otrokom pripovedujejo o svoji deželi. Domača naloga je problemsko zastavljena, v

³ Učenci pri DPS večkrat postavljajo vprašanja ali izražajo dvome. Tako je neki učenec, ki obiskuje skupino nadaljevalcev na Hrvaškem, pri pouku rekel: »Gospa učiteljica, mi smo danes pri pouku v hrvaški šoli obravnavali turške vpade na Hrvaško. V šoli so povedali, da Turki v Slovenijo niso prihajali oz. vpadali.« To je bil za učiteljico izziv, ki ga ni smela prezreti. Iskala je pot, na kateri bo učenec pripravljen sodelovati in obenem sam priti do novih spoznanj ter dopolniti spoznavne prvine o tej vsebini iz obvezne šole. Učiteljica ga je povabila, da skupaj poiščeta vire, da bosta prišla do podatkov, s katerimi bosta lahko dopolnila učenčev komentar o »turških vpadih na slovensko ozemlje«. Obenem je učiteljica učenca spodbudila, da to dodatno razišče tudi pri pouku v svoji obvezni šoli. Vzporedno s tem sem je pa tudi učiteljica pri dopolnilnem pouku slovenščine načrtovala nekatere dejavnosti, pri katerih je ta učenec aktivno sodeloval. K naslednji uri DPS je prinesla zemljevid slovenskih dežel v času turških vpadov na slovensko ozemlje. Na tem zemljevidu, ki ga je učenec primerjal z zemljevidom Slovenije danes, je učenec ugotavljal objektivna dejstva. Ta spoznanja so bila dopolnjena še s pesmijo A. Aškerca Janičar. Pesem sta z učiteljico prebrala, najprej ona in nato še učenec. V nadaljevanju je učenec dobil novo nalogo. Pesem Janičar je povedal v prozi in tako pridobil nova spoznanja. Vsebinsko pesmi je sporočal v slovenščini. Temo, s katero je učenec učiteljico izzval, je učiteljica zaključila tako, da je učenca povabila k primerjanju pridobljenih spoznavnih prvin. Jezikovne prvine niso bile posebno izpostavljene, čeprav so bile ves čas prisotne. To dejstvo je tudi cilj dopolnilnega pouka slovenščine. Učence moramo usposabljalati za to, da bodo znali svoja spoznanja in vedenje o določenih vsebinah ubesediti v slovenščini.

učencih vzbujajo željo po raziskovanju, spraševanju staršev in sorodnikov o vsebinah, povezanih s slovenskim jezikom in slovensko kulturo.

Učitelji domačo nalogo naravnajo na stopnjo zmožnosti učencev, na način in hitrost sprejemanja novih znanj in učne stile učencev. Prav tako poskrbijo za individualizacijo tudi pri domačih nalogah. Učencem vedno podajo povratno informacijo o tem, kaj so naredili dobro, kaj pa bi lahko še izboljšali. Posebej pa učitelji učence spodbujajo, da povedo, kaj so se ob tem naučili.

Slovenščina na Hrvaškem, s posebnim poudarkom na Kvarnerju, Istri in Gorskem Kotarju

Prvi oddelki dopolnilnega pouka slovenščine na Hrvaškem so bili formirani v začetku 90. let preteklega stoletja. Slovenci v Zagrebu, Splitu, Šibeniku in na Reki so se prvi organizirali in svoje otroke začeli vpisovati k dopolnilnemu pouku slovenščine. Tem oddelkom so sledili oddelki v drugih krajih. V letu 2006 in 2007 so se pridružile skupine učencev, mladostnikov in odraslih najprej v Pulju in nato še v Osijeku. V letih 2009 pa so se pridružile še skupine v Čabru in Buzetu.

Slovenci v Kvarnerju, Istri in Gorskem Kotarju so med Slovenci zunaj Slovenije v posebnem položaju. Že sama fizična in jezikovna bližina Slovenije pogojujeta boljše poznavanje Slovenije ter slovenskega jezika in kulture v primerjavi z bolj oddaljenimi deli sveta. Tudi gospodarske povezave so tesnejše, prisotna je dnevna migracija, ne nazadnje je zelo pomembno to, da se mladi pogosto odločajo za srednješolsko in visokošolsko izobraževanje v Sloveniji.

Med ciljno skupino, ki ji je namenjen DPS v tem okolju, skoraj ni udeleženca, ki ne bi imel sorodnikov v Sloveniji.

Poleg omenjenega imajo odrasli udeleženci DPS zaključeno najmanj višjo šolo, univerzitetno izobrazbo ali imajo akademski naslov.

Bralce bo zagotovo zanimalo, kaj je najpomembnejši motiv, ki te ljudi pripelje v oddelke v DPS. Iz pogovora z udeleženci DPS v zadnjih treh letih se da razbrati visoka motiviranost za spoznavanje slovenskega jezika in kulture. Udeleženci DPS lahko učitelju pogosto sami predlagajo določene vsebine, ki bi jih radi globlje spoznavali (npr.: pomembne osebe v slovenski zgodovini, spoznavanje posameznih regij v Sloveniji, slovenske legende, miti, pregovori, ljudske pesmi itd.).

Poleg omenjenih udeležencev DPS se interes za učenje slovenščine kaže tudi med večinsko populacijo.

V zadnjih letih je število udeležencev v vseh naštetih mestih naraslo in se še povečuje. Po izjavah udeležencev lahko sodimo, da je zanje način spoznavanja jezika in kulture zanimiv, ker lahko sodelujejo, sooblikujejo uro, raziskujejo, so aktivni, ker so pri urah vključene jezikovne in kulturne prvine in vedno tudi petje.

Kot zanimivost naj omenimo še, da na kulturnih prireditvah poleg otrok sodelujejo tudi odrasli udeleženci. Na odru uprizarjajo krajša dramska besedila, ki so jih ustvarjali oz. poustvarjali pri pouku, pojejo, pripovedujejo zgodbe in legende, uprizarjajo lutkovne igre, katerih avtorji so. Veliko jim pomenijo vaje za te prireditve, saj so to zanje hkrati govorne vaje v slovenščini.

SKLEP

Na podlagi dolgoletnih izkušenj na področju DPS, tako pri poučevanju in organizaciji pouka ter pripravi strokovnih izhodišč in gradiv za to dejavnost ugotovljamo, da je poleg pouka slovenskega jezika in spoznavanja slovenske kulture ključnega pomena tudi povezovanje udeležencev pouka slovenske narodnosti med sabo v tujini in s Slovenci v Sloveniji.

Tem ugotovitvam se je odzvalo tudi šolsko ministrstvo, ki organizira DPS v tujini, in Zavod RS za šolstvo, ki skrbi za vsebinsko in strokovno izvajanje DPS. Obe instituciji sta leta 2005 pripravili spletno povezavo DPS in »sobotnih šol« po svetu. Za ilustracijo prilagamo dve aplikaciji, in sicer: zemljevid in »drevo - lipa«. Tako bo bralec lahko sledil tistim vsebinam, ki ga pri DPS v tujini še posebej zanimajo.

Novi učitelji⁴ in drugi strokovni delavci, ki začnejo svoje delo na področju DPS v tujini, tukaj najdejo tako informacije kot druge strokovne vire, pojasnila, razlage, vpogled v pouk itd. Omenjena spletna stran je virtualna povezanost Slovencev po svetu, dopolnilo dejavnosti, ki so predstavljene v tem članku.

Na koncu navajamo eno izmed povezav na spletni strani Stičišče: <http://www.zrss.si/slovenscina/>. Na tej strani bomo lahko dobili okvirni vtis o razširjenosti slovenskih skupnosti in organiziranega delovanja na področju DPS in »sobotnih šol«.

Slovenščina za Slovence po svetu Ohranjanje maternega jezika in kulture je ena od temeljnih človekovih pravic

**Dober dan,
slovenščina**

Zunaj Slovenije živi približno 500.000 Slovencev in njihovih potomcev: zamejci, zdomci in izseljenci. Skrb za Slovence v zamejstvu in po svetu je ena izmed prednostnih nalog države Slovenije; v Evropi sta to dopolnilni pouk slovenščine in slovenščina v Evropskih šolah, v čezmorskih državah pa pouk slovenščine in drugih predmetov v slovenskem jeziku – »sobotne šole«.

⁴ Na strokovnem usposabljanju učiteljev, ki na novo začnejo s poučevanjem DPS v tujini, so le-ti povedali, da so preko Stičišča dobili veliko informacij o tej dejavnosti. Učitelji iz »sobotnih šol« pa so na Stičišču dobili primere učnih ur, gradiv itd.

Ena izmed pomembnejših povezav na Stičišču je tudi: http://www.zrss.si/slovenscina/dopolnilni_pouk.htm, ki bralcu slikovito predstavlja razsežnosti DPS po svetu.

Slovenščina za Slovence po svetu Dopolnilni pouk

